

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. lapkričio 16 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės, Gražinos Davidonienės (pranešėja) ir Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnaginėjo civilinę bylą pagal ieškovo A. Sh. (A. Sh.) kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo A. Sh. ieškinį atsakovams I. T. (I. T.) ir M. F. (M. F.) dėl asmens garbės ir orumo gynimo, neteisėto asmens atvaizdo naudojimo, neturtinės žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių tarptautinio teisingumo taisykles, aiškinimo ir taikymo, kai teiginių paskleidimo viešojoje erdvėje – internete metu pabėgėlio statusą Lietuvos Respublikoje turėjęs ir gyvenamąją vietą Lietuvoje deklaravęs asmuo pareiškia ieškinį dėl garbės ir orumo gynimo dviem atsakovams, kurių vienas yra deklaravęs gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, o kitas reziduoja Rusijos Federacijoje.
2. Ieškovas kreipėsi į teismą, prašydamas:
 - 2.1. pripažinti, kad atsakovų I. T. ir M. F. per visuomenės informavimo priemonę [https://www.\(duomenys neskeltini\).org](https://www.(duomenys neskeltini).org) paskelbti teiginiai „kaltinamas korupcija, ekonominiais nusikaltimais, melagingu liudijimu, dalyvavimu sukeliant agresyvius karus, pedofiliją, dalyvavimu (*duomenys neskeltini*) teritorijų aneksijoje, grubiu kišimusi į užsienio valstybių reikalus, tarptautinių teroristų informaciniu palaikymu“ žemina ieškovo garbę ir orumą;
 - 2.2. įpareigoti atsakovus teismo sprendimui įsiteisėjus, bet ne vėliau kaip per 14 dienų, interneto svetainės [https://www.\(duomenys neskeltini\).org](https://www.(duomenys neskeltini).org) pagrindiniame (tituliname) puslapyje paskelbti tokią informaciją: „Mūsų puslapyje [https://www.\(duomenys neskeltini\).org](https://www.(duomenys neskeltini).org) išplatinta informacija apie A. Sh. yra klaidinga ir neatitinkanti tikrovės – A. Sh. nėra kaltinamas korupcija, ekonominiais nusikaltimais, melagingais liudijimais, dalyvavimu sukeliant agresyvius karus, pedofiliją, dalyvavimu (*duomenys neskeltini*) teritorijų aneksijoje, grubiu kišimusi į užsienio valstybių reikalus ar tarptautinių teroristų informaciniu palaikymu. Pripažįstame, kad paskelbti teiginiai neatitinka tikrovės ir žemina A. Sh. garbę ir orumą“;
 - 2.3. įpareigoti atsakovus pašalinti fotonuotrauką iš interneto tinklalapio [https://www.\(duomenys neskeltini\).org](https://www.(duomenys neskeltini).org);
 - 2.4. įpareigoti atsakovus pašalinti asmens duomenis, t. y. ištrinti ieškovo vardą ir pavardę, iš tinklalapyje [https://www.\(duomenys neskeltini\).org/projects/project-sp/](https://www.(duomenys neskeltini).org/projects/project-sp/) nurodyto pavardžių sąrašo;
 - 2.5. priteisti iš atsakovų solidariai 3000 Eur neturtinės žalos atlyginimo;
 - 2.6. išspręsti bylinėjimosi išlaidų atlyginimo klausimą.
3. Ieškovas nurodė, kad atsakovai per visuomenės informavimo priemonę – (*duomenys neskeltini*) ([https://www.\(duomenys neskeltini\).org](https://www.(duomenys neskeltini).org)) paskleidė tikrovės neatitinkančius, ieškovo garbę ir orumą žeminančius teiginius, taip pat neteisėtai panaudojo ieškovo atvaizdą ir kitus duomenis apie jį.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2021 m. liepos 29 d. nutartimi paliko ieškinį nenagrinėtą.
5. Pirmosios instancijos teismas nurodė, kad byloje pateiktuose procesiniuose dokumentuose ieškovas savo gyvenamosios vietos adresą nurodo (*duomenys neskeltini*). Taip pat ieškovas kartu su ieškiniu pateikė Gyventojų registro 2020 m. kovo 10 d. pažymą, kurioje nurodyta, kad A. Sh. gyvenamąją vietą deklaravo 2017 m. vasario 15 d. (*duomenys neskeltini*). Byloje esančios Gyventojų registro 2020 m. gruodžio 9 d. pažymos Nr. (2020-42412-PD)-455 duomenimis, ieškovas gyvenamąją vietą deklaravo (*duomenys neskeltini*).
6. Teismas nustatė, kad ieškovas nė vienu nurodytu adresu faktiškai negyvena ir niekada negyveno. Teismo vertinimu, byloje taip pat nėra jokių įrodymų, patvirtinančių, kad ieškovo nuolatinė ir faktinė gyvenamoji vieta yra Lietuvos Respublikoje.
7. Pirmosios instancijos teismas taip pat įvertino atsakovo M. F. teismui pateiktus įrodymus, pagrindžiančius tai, kad ieškovui nuosavybės teise

priklauso gyvenamasis namas, esantis (*duomenys neskelbtini*). Atsakovas pateikė teismui straipsnį bei Piliетinių ir politinių teisių valdybos direktoriaus A. M. (A. M.) pasirašytą tekstą, kuriuose nurodoma, kad (*duomenys neskelbtini*) valstybė suteikia prieglobstį visai ieškovo šeimai, A. Sh. suteiktas (*duomenys neskelbtini*) Vyriausybės palaikymas. Taip pat A. M. pasirašytame tekste nurodoma, kad O. ir A. Sh. – (*duomenys neskelbtini*) žurnalistai bei aktyvistai, gavę politinių pabėgėlių statusą Lietuvoje (taigi ir visoje Europos Sąjungoje) nuo 2012 metų, todėl atvyko į (*duomenys neskelbtini*), čia nuolat gyvena ir čia jiems gimę sūnus.

8. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad byloje esančių įrodymų visuma patvirtina faktą, jog ieškovo reputacijai Lietuvoje negalėjo būti padaryta žala, nes teiginiai, kuriuos ieškovas prašo pripažinti kaip žeminančius jo garbę ir orumą, yra išsakyti ne lietuvių, o rusų kalba, adresuoti ne Lietuvos Respublikos piliečiams ir jokiais aspektais nesusiję su Lietuvos Respublika. Beto, teismo vertinimu, ieškovo reputacijai žala Lietuvoje negalėjo būti padaryta dar ir dėl tos priežasties, kad paties ieškovo sąsajos su Lietuva yra atsitiktinės, epizodinės ir netgi imitacinio pobūdžio, atsiradusios tik siekiant gauti leidimą gyventi Lietuvoje. Šiame kontekste teismas atkreipė dėmesį į tai, kad Migracijos departamento Kontrolės skyrius atlieka (*duomenys neskelbtini*) piliečio A. Sh. Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimo gyventi Europos Sąjungoje panaikinimo klausimą, gavęs duomenų, jog šis užsienietis kitoje Europos Sąjungos valstybėje gyvena ilgiau nei 6 metus. Ieškovas nepaneigė šių aplinkybių ir nepateikė jas paneigiančių įrodymų.
9. Teismas pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutarties dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose (toliau – Dvišalė sutartis) 40 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog žalos atlyginimo bylose priimti sprendimus kompetentingas teismas tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje įvyko veiksmas arba kitokia aplinkybė, tapusi pagrindu reikalauti atlyginti žalą; nukentėjusysis taip pat gali pareikšti ieškinį teisme tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje atsakovas turi gyvenamąją vietą.
10. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad neteisėti veiksmai, tapę pagrindu ieškovui reikalauti atlyginti patirtą (neturtinę) žalą, buvo atlikti interneto platformoje, t. y. visuomenės informavimo priemonėje <https://www.duomenys neskelbtini.org>. Į bylą naujai pateiktus rašytinius įrodymus įvertinęs kaip patvirtinančius, kad ieškovas neturi ir niekada neturėjo nuolatinės faktinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje, jo sąsajos su Lietuva yra atsitiktinės ir epizodinio pobūdžio, teismas padarė išvadą, jog ieškovo reputacijai žala Lietuvoje negalėjo būti padaryta. Nustatęs šias aplinkybes, pirmosios instancijos teismas, vadovaudamasis Dvišalės sutarties 40 straipsnio 3 dalimi, nusprendė, kad kilusį šalių ginčą kompetentingi nagrinėti Rusijos Federacijos teismai.
11. Teismas taip pat nurodė, kad Dvišalės sutarties 40 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta galimybė ieškovui reikšti ieškinį Lietuvos Respublikos teismuose pagal kito atsakovo – I. T. deklaruotą gyvenamąją vietą, tačiau kartu atkreipė dėmesį į tai, kad vis dėlto šioje byloje ieškovas pareiškė bendrą reikalavinį dviem atsakovams, prašydamas solidariai priteisti iš I. T. ir M. F. 3000 Eur neturtinės žalos atlyginimo.
12. Pažymėjęs, kad bylos nagrinėjimo ribas pirmosios instancijos teisme apibrėžia pareikšto ieškinio pagrindas ir dalykas, pirmosios instancijos teismas nurodė, jog nagrinėjamu atveju, esant pareikštam solidariajam reikalavimui abiem atsakovams, jis negali peržengti ieškinio ribų ir palikti ieškinį nenagrinėtą tik dėl vieno iš atsakovų, taip iš esmės pakeisdamas ieškovo pareikšto ieškinio dalyką ir pagrindą. Dėl šios priežasties teismas nusprendė, kad ieškinys paliekamas nenagrinėtas abiejų atsakovų, t. y. tiek atsakovo M. F., tiek atsakovo I. T., atžvilgiu.
13. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal ieškovo A. Sh. ir atsakovo M. F. atskiruosius skundus, 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartimi paliko nepakeistą Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. liepos 29 d. nutartį; išsprendė bylinėjimosi išlaidų, patirtų apeliacinės instancijos teisme, atlyginimo klausimą.
14. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad nagrinėjamoje byloje ieškinys dėl asmens garbės ir orumo gynimo yra pareikštas dviem atsakovams; vieno atsakovo – M. F. gyvenamoji vieta yra Rusijos Federacijoje, o kitas atsakovas – I. T. yra Rusijos Federacijos pilietis, kuriam suteiktas pabėgėlio statusas Lietuvos Respublikoje.
15. Apeliacinės instancijos teismas laikė, kad ta aplinkybė, jog Migracijos departamentas 2021 m. gegužės 10 d. sprendimu Nr. 21PR-1 panaikino ieškovui suteiktą pabėgėlio statusą dėl jo keliamos grėsmės valstybės saugumui, uždrausdamas ieškovui atvykti į Lietuvą 5 metus (šiuo metu vyksta teisminis ginčas dėl priimto sprendimo, tačiau Lietuvos teismų informacinės sistemos LITEKO duomenimis, bylos nagrinėjimas neviešinamas), patvirtina, kad buvo pakankamai duomenų tokiam sprendimui priimti. Kita vertus, apeliacinės instancijos teismo vertinimu, šioje byloje nustatytų aplinkybių, susijusių su ieškovo gyvenamosios vietos deklaravimu keliais adresais Lietuvos Respublikoje ir jo šeimos apsigyvenimu (*duomenys neskelbtini*), visuma leidžia padaryti išvadą, kad ieškovas nėra susijęs su Lietuvos Respublika, o jo deklaruojamos sąsajos su Lietuva nepagrindžiamos rašytiniais įrodymais. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovo sąsajos su Lietuva yra atsitiktinės, epizodinės ir netgi imitacinio pobūdžio, atsiradusios siekiant gauti leidimą gyventi Lietuvoje.
16. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad byloje nėra ginčo, jog atsakovo M. F. gyvenamoji vieta yra Rusijos Federacijoje; dėl to nėra abejonių, kad ginčo turinys negalėjo būti paskleistas Lietuvos Respublikoje. Tuo tarpu atsakovas I. T. savo procesiniuose dokumentuose nurodė, kad jis niekada nekūrė, neadministravo, neturėjo ir iki šiol neturi jokios prieigos prie interneto svetainės www.duomenys neskelbtini.org, nes ši svetainė, įskaitant joje skelbiamą informaciją, yra kuruojama kitų asmenų, kurių šis atsakovas nekontroliuoja. Atkreipęs dėmesį į tai, kad pats ieškovas nepateikė duomenų, jog nurodytas interneto puslapis priklauso (ir) atsakovui I. T. ar yra jo administruojamas, apeliacinės instancijos teismas laikė, kad neatmesdama tikimybę, jog šis atsakovas į bylą įtrauktas dėl jo deklaruotos gyvenamosios vietos ir turimo pabėgėlio statuso Lietuvoje Respublikoje tam, kad byla būtų teisinga Lietuvos teismams.
17. Pasisakydamas dėl ieškovo argumentų, kad jis pasirinko ieškinį šioje byloje teikti Lietuvos teismams ne tik dėl jo paties interesų centro ir ginčo dalyko, esančio Lietuvoje, bet ir dėl to, jog vienas iš atsakovų yra deklaravęs savo gyvenamąją vietą Lietuvoje (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (toliau – ir [CPK](#)) 33 straipsnio 1 dalis), apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad šioje proceso įstatymo nuostatoje įtvirtinta alternatyvus teismingumo taisyklė nepaneigia pirmosios instancijos teismo išvados, jog byla neteisinga Lietuvos teismams. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 11 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad jeigu įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, galiojantys šios sutarties sudarymo metu arba įsigalioję po šios sutarties įsigaliojimo, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos.
18. Vertindamas aplinkybę, ar ieškovo reputacijai Lietuvoje galėjo būti padaryta žala (ar Lietuvoje buvo pasiekta pakankama informacijos sklaida), apeliacinės instancijos teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad ieškovo prašomi pripažinti kaip žeminantys jo garbę ir orumą teiginiai yra išsakyti ne lietuvių, o rusų kalba, adresuoti ne Lietuvos Respublikos piliečiams ir jokiais aspektais nesusiję su Lietuvos Respublika.
19. Apeliacinės instancijos teismas kaip nereikšmingą vertino ieškovo nurodytą aplinkybę, kad interneto portale <https://www.duomenys neskelbtini.org> paskleista informacija apie ieškovą buvo pakartota (igarsinta) (*duomenys neskelbtini*) 2019 m. vasario 11 d. transliuotos laidos (*duomenys neskelbtini*) metu, argumentuodamas tuo, jog ginčo teiginiai buvo paskleisti <https://www.duomenys neskelbtini.org> tinklalapyje, kuris prieinamas iš bet kurios pasaulio vietos; ieškovas prašo pripažinti žeminančiais jo garbę ir orumą ne Lietuvos televizijoje, o būtent pirminiame šaltinyje paskleistus teiginius; be to, ieškovas negyvena Lietuvoje, neturi jokių sąsajų su Lietuvos Respublika, abu šioje byloje kaip atsakovai įtraukti Rusijos Federacijos piliečiai; nors ieškovas nurodo, kad <https://www.duomenys neskelbtini.org/en/group/speakers-en> tinklalapis turi plačią klausytojų auditoriją Lietuvoje, tačiau tokių įrodymų nepateikė.
20. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad ieškovas nepaneigė pirmosios instancijos teismo nustatytų aplinkybių, jog jo sąsajos su Lietuva yra imitacinės, ir neįrodė, kad Lietuva yra (buvo) ieškovo interesų centras; dėl to nėra pagrindo, remiantis vien tuo faktu, kad Migracijos departamentas buvo priėmęs sprendimą dėl pabėgėlio statuso ieškovui suteikimo, padaryti išvadą, jog šiuo atveju ieškovo

sąsajos su Lietuva yra tokios, kad ją galima būtų laikyti ieškovo interesų centru. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, pirmosios instancijos teismas turėjo pakankamą pagrindą nuspręsti, kad Lietuvos Respublikos teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškovo pareikšto ieškinio dėl garbės ir orumo gynimo bei žalos atlyginimo (Dvišalės sutarties 40 straipsnio 3 dalis).

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

21. Kasaciniu skundu ieškovas prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartį ir priimti naują nutartį, kuria panaikinti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. liepos 29 d. nutartį. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:

21.1. Bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė Dvišalės sutarties 40 straipsnio 3 punkto nuostatas ir Dvišalėje sutartyje nustatytus tarptautinės jurisdikcijos nustatymo pagrindus, todėl padarė nepagrįstą išvadą, kad ieškovo ryšį su valstybe apibrėžia tik jo faktinė gyvenamoji vieta. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2021 m. balandžio 14 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#) (jos 33 punkte) išaiškino, kad, sprendžiant ieškinio dėl asmens garbės ir orumo gynimo priėmimo klausimą, o konkrečiai – sprendžiant klausimą dėl teismo jurisdikcijos, turi būti analizuojama: 1) ar asmuo Lietuvos Respublikoje turi reputaciją (t. y. ar jo sąsajos su Lietuva nėra atsitiktinės ar epizodinės) ir 2) ar Lietuvoje buvo pasiekta pakankama informacijos sklaida, kad atitinkama informacija darytų žalą ieškovo teisėms ir teisėtiems interesams. Nurodytos nutarties 34 punkte kasacinis teismas konstatavo (ir tai turi prejudicinę reikšmę), kad ieškovas turi Lietuvoje reputaciją, kuri yra saugotina. Kadangi yra tenkinama pirmoji sąlyga, tai bylą nagrinėję teismai, svarstydami jurisdikcijos klausimą, turėjo spręsti tik dėl antrosios sąlygos buvimo, tačiau sprendė dėl jų abiejų ir tą darė neteisingai, nes aiškino tik tą aplinkybę, ar ieškovas faktiškai gyvena Lietuvoje. Tai lėmė nepagrįstą teismų išvadą, kad nėra tenkinama nė viena iš nurodytų sąlygų.

21.2. Bylą nagrinėjusių teismų padaryta išvada, kad ieškovas neturi ryšių su Lietuva, yra klaidinga. Kasacinis teismas 2021 m. balandžio 14 d. nutartyje nurodė, kad išvadą, jog ieškovas turi Lietuvoje reputaciją, suponuoja ieškovo gyvenimo Lietuvoje faktas, trukmė, turimas prieglobsčio statusas; šios aplinkybės rodo, kad ieškovo buvimas Lietuvoje nėra atsitiktinis ar epizodinis, šioje šalyje ieškovas turi interesų. Ieškovo teigimu, šiandien šios aplinkybės nėra pasikeitusios – jis šiuo metu yra deklaravęs savo gyvenamąją vietą (*duomenys neskelbtini*). Kasacinis teismas minėtoje nutartyje nurodė ir tai, kad ta aplinkybė, jog ieškovas Lietuvoje faktiškai negyvena, nėra pagrindas daryti išvadą, kad ieškovo ryšys su Lietuvos Respublika yra nutrūkęs. Vilniaus apygardos teismas 2021 m. liepos 29 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e2S-2043-653/2021, kuri taip pat turi prejudicinę galią, nes šioje byloje dalyvauja tie patys proceso dalyviai, taip pat yra pripažinęs, kad ieškovas turi reputaciją Lietuvoje. Ši nutartis yra įsiteisėjusi todėl teismo padaryta išvada, kad ieškovas yra laikomas turinčiu reputaciją Lietuvoje, nepaisant naujai paašikėjusių aplinkybių (skundžiamos nutarties 21 punktas), turėjo ir vis dar turi prejudicinę reikšmę nagrinėjamai bylai ([CPK](#) 182 straipsnio 2 dalis), taigi Vilniaus apygardos teismas, priimdamas skundžiamą nutartį, privalėjo į ją atsižvelgti (Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 33 straipsnio 4 dalis) Atsižvelgiant į tai, teismų išvada, kad ieškovas niekada neturėjo ir neturi nuolatinės faktinės gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje, todėl byla neteislinga Lietuvos teismams, yra nepagrįsta, nes: 1) ieškovas tiek ieškinio pareiškimo dieną, tiek skundžiamos nutarties priėmimo dieną turėjo ir turi viešuose registruose deklaruotą gyvenamąją vietą Lietuvoje, su kuria ieškovą sieja socialiniai bei teisiniai ryšiai; 2) ieškovo gyvenamoji vieta šiuo atveju neturi esminės reikšmės bylos teisingumui; 3) ieškovo ryšys su Lietuva ir reputacijos turėjimas nustatyti prejudiciniais teismų sprendimais.

21.3. Bylą nagrinėję teismai netinkamai, nukrypdami nuo formuojamos teismų praktikos, aiškino šiai bylai aktualų teisingumo nustatymo kriterijų – informacijos paskleidimo vietą, todėl padarė nepagrįstą ir nemotyvuotą išvadą, kad išsakytų teiginių kalba lemia ir tokių teiginių paskelbimą internete, sklaidą. Kasacinis teismas 2021 m. balandžio 14 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#) (jos 29 punkte) nurodė, kad internetu daromo delikto atveju paviešintos informacijos sklaida yra didelė, todėl teoriškai galbūt šmeižikiška informacija trečiųjų asmenų gali būti sužinota bet kur, kur yra interneto ryšys. Tokią pačią išvadą padarė ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (toliau – ESTT) 2021 m. gruodžio 21 d. sprendime byloje C-251/20, kuriame nurodė, kad internete paskleista informacija dėl sklaidos greičio ir apimties, vertinant ją pažeistų teisių gynimo aspektu, turėtų būti vertinama atsižvelgiant ir į gero teisingumo vykdymo principą, kai negalima nustatyti pareiškėjo pagrindinės interesų vietos. Atsižvelgiant į tai, šią bylą nagrinėjusių teismų nurodytas argumentas, kad informacija buvo paskleista rusų kalba, todėl negalėjo pasiekti Lietuvoje esančių informacijos vartotojų, yra visiškai nepagrįstas ir padarytas iš esmės nukrypstant nuo teismų praktikos. Šiuo aspektu teismai neturėjo kelti klausimo, ar informacija pasiekė Lietuvoje gyvenančius informacijos vartotojus, nes toks faktas, atsižvelgiant į nurodytą aktualią teismų praktiką, yra preziumuojamas ir pagrindžiamas jau vien tuo, kad interneto svetainė <https://www.duomenys.nskelbtini.org> yra prieinama Lietuvoje, vadinasi, informacija netrukdomai gali pasiekti Lietuvos informacijos vartotoją.

21.4. Vadovaujantis ESTT praktika, sprendžiant dėl tokio pobūdžio ieškinio, koks pareikštas šioje byloje, teisingumo, pagrindinis dėmesys turi būti teikiamas vertinimui, kur yra asmens interesų centras, atsižvelgiant į reputaciją, kurią jis turi šioje vietoje (ESTT 2011 m. spalio 25 d. sprendimas byloje C-509/09 ir C-161/10, 52 punktas). Šiuo atveju, remiantis teismų prejudiciniais sprendimais padaryta išvada, kad ieškovas turi reputaciją Lietuvoje, nėra pagrindo manyti, kad jis neturi teisės ginti pareikštą reputaciją šioje valstybėje. Ieškovas savo pažeistas teises ieškiniu siekia apginti būtent dėl garbės ir orumo pažeidimo, t. y. pasekmių, kilusių Lietuvos Respublikoje, todėl ir ieškinį pasirinko reikšti būtent Lietuvos teismuose. Tuo atveju, jeigu jis manytų, kad žala jo reputacijai galėjo būti padaryta ir kitose valstybėse, jis turi teisę pareikšti tokį ieškinį tose valstybėse. Tačiau, sprendžiant dėl ieškovo reikalavimų jurisdikcijos priskirtinumo Lietuvos teismams, pakanka išvados, jog sklaida pasiekė ir informacijos vartotoją, esantį Lietuvoje. Bylos duomenimis, interneto portale <https://www.duomenys.nskelbtini.org> paskleista informacija tapo žinoma (ir) Lietuvoje esančiam informacijos vartotojui. Dėl to, atsižvelgiant į tai, kad būtent Lietuvoje ieškovui informacijos paskleidimo metu buvo suteiktas pabėgėlio statusas, jis turi saugotiną reputaciją būtent Lietuvoje, jo garbę ir orumą žeminanti informacija paskelbta interneto portale, kuriame skelbiama informacija susijusi su Lietuva, taip pat ši informacija buvo įgarsinta Lietuvos televizijos laidoje, darytina išvada, kad žalos ieškovo reputacijai padarymas sietinas būtent su Lietuva.

21.5. Bylą nagrinėję teismai netinkamai aiškino ir taikė [CPK 1 straipsnio 3](#) dalies ir Tarptautinių sutarčių įstatymo 11 straipsnio 2 dalies normas, nustatančias CPK ir tarptautinės sutarties santykį, bei pažeidė *lex fori* (teismo vieta) proceso teisės normų taikymo principą tuo atveju, kai Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis neregulmentuoja konkrečios situacijos. Tai lėmė nepagrįstą teismų išvadą, kad atsakovas I. T. į šią bylą yra įtrauktas formaliai, siekiant perkelti teisingumą Lietuvos teismams. Dvišalė sutartis turi viršenybę prieš [CPK](#) nuostatas, jeigu joje nustatyta kitaip ([CPK 1 straipsnio 3](#) dalis, Tarptautinių sutarčių įstatymo 11 straipsnio 2 dalis), tačiau, nepaisant dvišalės ar daugiasalės sutarties egzistavimo, bylą nagrinėjimo tvarkai yra taikoma *lex fori* proceso teisė, ir klausimams, kurie nėra reglamentuoti tarptautinėje sutartyje (šiuo atveju – Dvišalėje sutartyje), ir toliau taikytinos ir [CPK](#) nuostatos. Dvišalėje sutartyje nereglamentuota, kaip turėtų elgtis teismai tuo atveju, kai ieškinyje yra pareiškiamas keliems atsakovams, iš kurių tik vienas turi gyvenamąją vietą susitariančiojoje šalyje. Dėl to tokiame atveju yra taikytinos [CPK 33 straipsnio 1](#) dalies nuostatos, pagal kurias ieškinyje ieškovo pasirinkimu gali būti pareiškiamas pagal vieno iš atsakovų gyvenamąją vietą ar buveinę. Taigi ši byla teisinga Lietuvos teismams jau vien dėl to, kad atsakovas I. T. yra deklaravęs gyvenamąją vietą Lietuvoje.

21.6. Ieškovas teigia, kad šioje byloje yra nustatytos visos sąlygos, kurios, remiantis [CPK](#) ir Dvišalės sutarties nuostatomis, taip pat kasacinio teismo išaiškinimais, sudaro pagrindą padaryti neabejotiną išvadą, jog ši byla yra teisinga Lietuvos Respublikos teismams, nes: 1) ieškovas turi reputaciją Lietuvoje, 2) žala jo reputacijai padaryta būtent Lietuvoje ir, be to, 3) vienas iš atsakovų yra deklaravęs savo gyvenamąją vietą Lietuvoje.

22. Atsakovas M. F. atsiliepimu į kasacinį skundą prašo atmesti kasacinį skundą kaip nepagrįstą ir skirti ieškovui 5000 Eur baudą už

piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis klaidinant teismą dėl gyvenamosios vietos, pusę šios baudos priteisti atsakovo M. F. naudai kaip kompensaciją. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

- 22.1. Ieškovo pagrindinis reikalavimas pripažinti atsakovų išsakytus teiginius rusų kalba interneto svetainėje [https://www.\(duomenys neskelbtini\).org](https://www.(duomenys neskelbtini).org) žeminančiais ieškovo garbę ir orumą yra teisingas Rusijos teismams pagal Dvišalės sutarties 21 straipsnį. Ieškovo išvestiniai reikalavimai dėl teiginių paneigimo, ieškovo asmeninių duomenų iš nurodyto tinklalapio pašalinimo ir neturtinės žalos atlyginimo taip pat teisingi Lietuvos teismams, nes viso ginčo teisingumas nustatomas pagal pagrindinio reikalavimo pripažinti teiginius neatitinkančiais tikrovės ir žeminančiais ieškovo garbę ir orumą teisingumą.
- 22.2. Net tuo atveju, jeigu būtų nuspręsta, kad ginčas atsakovo I. T. atžvilgiu yra teisingas Lietuvos teismams, tai niekaip nekeistų šio ginčo neteisingumo Lietuvos teismams atsakovo M. F. atžvilgiu, nes tarp atsakovų nėra privalomojo proceso bendrininkavimo.
- 22.3. Nors ieškoviui buvo suteiktas politinis prieglobstis Lietuvoje, tačiau byloje yra duomenų, kad ieškovas Lietuvoje niekada negyveno, taip pat byloje nėra jokių įrodymų, patvirtinančių, jog atsakovo M. F. tariamai atlikti veiksmai, kaip pagrindas reikalauti atlyginti žalą, buvo įvykdyti Lietuvos teritorijoje.
- 22.4. Asmens gyvenamosios vietos deklaracija yra tik vienas iš kriterijų sprendžiant asmens nuolatinės gyvenamosios vietos klausimą ir jis gali būti paneigtas kitais objektyviais duomenimis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-360-378/2015](#)). Asmens gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje gali rodyti duomenys apie asmens darbą ir socialinį draudimą, banko sąskaitų išrašai, telefono išklotinės, duomenys apie mokamus mokesčius ir įmokas už komunalines ar kitas paslaugas, asmens turimas nekilnojamasias turtas, šioje šalyje asmens vardu registruotos transporto priemonės ir kt. Vien tik gyvenamosios vietos deklaravimo Lietuvos Respublikoje faktas nėra pakankamas gyvenamajai vietai konstatuoti.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl civilinės bylos teisingumo, esant tarptautiniam elementui ir atsakovų daugietai

23. Šioje byloje nagrinėjamas klausimas, ar Lietuvos Respublikos teismai turi tarptautinę jurisdikciją nagrinėti ieškovo reikalavimus dėl garbės ir orumo gynimo (teiginių, paskleistų internete, pripažinimo neatitinkančiais tikrovės, įpareigojimo paneigti teiginius, pašalinti asmens duomenis ir atlyginti neturtinę žalą), pareikštus bendrai dviem atsakovams – prieglobstį (pabėgėlio statusą) Lietuvos Respublikoje gavusiam bei gyvenamąją vietą joje deklaravusiam Rusijos Federacijos piliečiui ir Rusijos Federacijoje reziduojančiam šios šalies piliečiui.
24. Bylą su tarptautiniu elementu nagrinėjimo ir teisingumo nustatymo klausimai reglamentuojami [CPK VII dalies](#) „Tarptautinis civilinis procesas“ nuostatomis. Šios [CPK](#) nuostatos taikomos, jeigu tarptautinė sutartis, kurios dalyvė yra Lietuvos Respublika, atitinkamų santykių neregamentuoja kitaip ([CPK 780 straipsnis](#)). Bylą nagrinėjantis teismas savo iniciatyva privalo patikrinti, ar byla teisinga Lietuvos teismams ([CPK 782 straipsnis](#)).
25. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad teisingumo taisyklių laikymasis yra viena iš teisės kreiptis į teismą įgyvendinimo sąlygų, todėl pagal nacionalinę teisę teismas tikrina jurisdikciją bylos iškėlimo metu. Tai reiškia, kad iškeldamas bylą teismas turi turėti pakankamą pagrindą spręsti, jog pareikšti reikalavimai yra jam teisingi. Teismas, nustatęs, kad pateiktas ieškinys jam teisingas, jį priima. Nustatęs, kad pareikšti reikalavimai ar jų dalis jam neteisingi, teismas atsisako priimti ieškinį ar jo dalį dėl konkrečių reikalavimų ([CPK 137 straipsnio](#) 2 dalies 2 punktas). Jeigu teismas jau po bylos iškėlimo konstatuoja, kad byla nėra teisinga Lietuvos Respublikos teismams, pareikšimas paliekamas nenagrinėtas ([CPK 782 straipsnis](#)) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-443-969/2016](#), 21 punktas).
26. Tam, kad bylos su tarptautiniu elementu teisingumo klausimas būtų išspręstas teisingai, visais atvejais būtina nustatyti, koks konkrečiai teisės aktas turi būti taikomas sprendžiant tarptautinės jurisdikcijos klausimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-171-611/2019](#), 22 punktas).
27. Jeigu yra galiojanti Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis, kurioje išspręsti teisingumo klausimai, turi būti taikomos tarptautinės sutarties nuostatos, o ne teisingumo taisyklės, nustatytos vidaus teisėje (CPK 780 straipsnis). Bylą nagrinėjantis teismas turi nustatyti, koks teisės aktas (Lietuvos vidaus teisė, tarptautinė dvišalė sutartis, tarptautinė daugiašalė sutartis, Europos Sąjungos teisės aktai) reglamentuoja nagrinėjamos bylos teisingumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-474/2011](#)).
28. Teismas, gavęs ieškinį su tarptautiniu elementu, pirmiausia turi nustatyti ieškinio dalyką, o tais atvejais, kai ieškiniu pareiškiami keli reikalavimai, teismas juos vertina atskirai, nebent taikytinas teisės aktas, pagal kurį nagrinėtinas tarptautinės jurisdikcijos klausimas, leidžia juos vertinti kartu. Tam, kad būtų nustatytas tarptautinės jurisdikcijos klausimui išnagrinėti taikytinas teisės aktas, pirmiausia turi būti nustatyti konkrečiai bylai aktualūs dalyvaujančių byloje asmenų (pavyzdžiui, atitinkamos šalies nuolatinė gyvenamoji (buvėnės) vieta ir kt.) bei ginčo dalyko duomenys, pagal juos įvertinama, koks tarptautinės jurisdikcijos pagrindas yra aktualus. Šių duomenų pagrindu teismas nustato susijusią valstybę (susijusias valstybes). Antra, teismas nustato, kokia teisės aktų grupė (Europos Sąjungos reglamentai, tarptautinės sutartys, nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintos tarptautinės privatinės teisės normos) aktuali tarptautinei jurisdikcijai nustatyti dėl atitinkamo reikalavimo. Toliau preliminariai nustatomas taikytinas konkretus teisės aktas (pavyzdžiui, konkretus Europos Sąjungos reglamentas). Tai padarius, išamiai patikrinama pasirinkto teisės akto taikymo sritis – 1) materialioji, 2) teritorinė, 3) asmeninis ir 4) laike. Jeigu reikalavimas (reikalavimai) patenka į atitinkamo teisės akto taikymo sritį, tarptautinės jurisdikcijos klausimas turi būti sprendžiamas pagal šį teisės aktą. Atliekant aptariamą vertinimą, būtina analizuoti ir konkrečiame teisės akte įtvirtintas jo taikymo srities išimtis bei aktualią teismų praktiką (Europos Sąjungos Teisingumo Teismo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo jurisprudenciją) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-551-915/2016](#), 60 ir 61 punktai).
29. Nustatant, ar egzistuoja sąlygos, kurių pagrindu teismas priima jurisdikciją arba jos atsisako, aktualus yra kreipimosi į teismą (ieškinio padavimo) momentas. Teismas, vėlesnėse proceso stadijose nustatęs, kad kreipimosi į teismą metu nebuvo sąlygų, kurių pagrindu jis prisiėmė jurisdikciją, todėl jurisdikcija buvo priimta klaidingai, gali jos atsisakyti. Tuo tarpu sąlygų ir aplinkybių, nuo kurių priklauso ginčo sprendimas teisme, pasikeitimas po jurisdikcijai nustatyti aktualaus laiko momento pagal bendrąją taisyklę nepanaikina teismo jurisdikcijos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-34-219/2017](#), 34, 42 punktai). [CPK](#) 781 straipsnyje nustatytas nacionalinio teisingumo prioritetas tais atvejais, kai ieškinio pareiškimo metu byla yra teisinga Lietuvos Respublikos teismams, nepaisant to, kad vėliau aplinkybės pasikeitė, t. y. nacionalinio teisingumo prioritetas siejamas su bylos iškėlimo Lietuvos Respublikos

teismuose momentu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gegužės 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-360-378/2015](#); 2020 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-145-823/2020](#), 18 punktas).

30. Ieškinio priėmimo stadijoje tarptautinio teisingumo klausimu priimtos tarpinės teismo nutartys neturi nei *res judicata* (galutinis teismo sprendimas), nei prejudicinės galios, nes jomis ginčas nėra išsprendžiamas iš esmės, jomis nėra pasisakoma dėl šalių materialųjų teisių ir pareigų. Jos neužkerta kelio teismui vertinti byloje pareikštų reikalavimų tarptautinės jurisdikcijos klausimą bylos nagrinėjimo iš esmės stadijoje, įskaitant procesą apeliacinės instancijos ir kasaciniame teisme. Priešingai, [CPK](#) 782 straipsnyje teismui nustatyta pareiga *ex officio* (savo iniciatyva) vertinti tarptautinį bylos teisingumą ir, nustačius, kad byla Lietuvos Respublikos teismams neteisninga, palikti ieškinį nenagrinėtą. Šis įpareigojimas ir ieškinio priėmimo stadijoje atliekamo patikrinimo ribos lemia tai, jog jis, toje pačioje byloje vėliau nustatęs, kad jurisdikcija prisiimta ar jos atsisakyta nepagrįstai, nėra saistomas priėmimo stadijoje padarytų išvadų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-551-915/2016](#), 25, 26 punktai).
31. Tais atvejais, kai byloje yra keli atsakovai, Lietuvos Respublikos teismas pagal taikytinus teisės aktus nustato, ar jis turi jurisdikciją kiekvienam atsakovui atskirai. Šiuo tikslu teismas gali kiekvieno atsakovo atžvilgiu taikyti skirtingus teisės aktus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. kovo 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-121-687/2017](#), 26 punktas).

Dėl Dvišalės sutarties nuostatų taikymo

32. Nagrinėjamu atveju vieno iš atsakovų – M. F. gyvenamoji vieta yra Rusijos Federacijoje, todėl, sprendžiant dėl Lietuvos Respublikos teismų jurisdikcijos nagrinėti šiam atsakovui pareikštus reikalavimus, taikytinos Dvišalėje sutartyje įtvirtintos teisingumo taisyklės ([CPK 780 straipsnis](#)).
33. Pagal Dvišalės sutarties 21 straipsnio („Teismų kompetencija“) 1 dalyje įtvirtintą bendrąją teisingumo taisyklę kiekvienos susitariančiosios šalies teismai kompetentingi nagrinėti civilines ir šeimos bylas, jeigu atsakovas turi jos teritorijoje gyvenamąją vietą ir jei ši sutartis nenustato kitaip.
34. Dvišalės sutarties 40 straipsnio („Žalos atlyginimas“) 3 dalyje nustatyta, kad žalos atlyginimo bylose priimti sprendimus kompetentingas teismas tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje įvyko veiksmas arba kitokia aplinkybė, tapusi pagrindu reikalauti atlyginti žalą. Nukentėjusysis taip pat gali pareikšti ieškinį teisme tos susitariančiosios šalies, kurios teritorijoje atsakovas turi gyvenamąją vietą.
35. Taigi Dvišalėje sutartyje įtvirtinti trys alternatyvūs jurisdikcijos nustatymo žalos atlyginimo bylose kriterijai (pagrindai): 1) pagal žalą padariusių (teisę pažeidusių) veiksmų atlikimo vietą; 2) pagal kitokios aplinkybės, tapusios pagrindu reikalauti atlyginti žalą, įvykimo vietą; 3) pagal atsakovo gyvenamąją vietą.
36. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2021 m. balandžio 14 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#) (jos 26 punkte) nurodė, kad pagal Dvišalės sutarties 40 straipsnį, siekiant nustatyti tarptautinę jurisdikciją, „veiksmo, tapusio pagrindu reikalauti atlyginti žalą“ vieta gali būti laikoma (i) neteisėtų veiksmų fizinio atlikimo vieta – valstybė, kurioje buvo atliktas fizinis atitinkamos informacijos publikavimo veiksmas (paviešintas prašas socialiniame tinkle). Ši vieta dažniausiai sutampa su atsakovo gyvenamąja (buveinės) vieta. Vis dėlto tam tikrais atvejais fizinio veiksmo atlikimo vieta gali būti nesusijusi nei su deliktu, nei su jo pasekmėmis. Atsižvelgiant į didelį žmonių mobilumą ir tai, kad veiksmų atlikimas internete mažai koreliuoja su fizine asmens buvimo vieta, taip pat į tai, kad internetinės publikacijos įprastai turi savo tikslinę auditoriją, tokia vieta taip pat gali būti pripažįstama ir (ii) valstybė, į kurią yra nukreipta atitinkama publikacija. Ši vieta dažniausiai bus ieškovo gyvenamoji (buveinės) vieta. Informacijos nukreipimo aplinkybę gali rodyti atitinkamo interneto resurso lankytojų pasiskirstymo geografinė, lankomumo statistika, informacijos kalba, informacijos turinys, aktualumas tam tikrai vietai ar regionui ir kt. Galiausiai, kadangi paskleidimo būtinąją sąlyga yra tai, kad informacija būtų sužinota, o žala reputacijai galima tik kitam asmeniui sužinojus atitinkamą informaciją, reikia pripažinti, kad tokia vieta gali būti ir (iii) valstybė, kurioje atitinkama informacija buvo jos adresatų sužinota, nes būtent šioje vietoje dažniausiai atsiranda žala. Sužinojimas atitinka „kitos aplinkybės, tapusios pagrindu reikalauti atlyginti žalą“ sąvoką. Šis jurisdikcijos pagrindas taip pat dažniausiai atitiks nukentėjusio asmens gyvenamąją (buveinės) vietą.
37. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2021 m. balandžio 14 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#) (jos 33 punkte) nurodė, kad, aiškinant kriterijų „kitos aplinkybės, tapusios pagrindu reikalauti atlyginti žalą“, reikia analizuoti: 1) ar asmuo Lietuvos Respublikoje turi reputaciją (t. y. ar jo sąsajos su Lietuva nėra atsitiktinės ar epizodinės); 2) ar Lietuvoje buvo pasiekta pakankama informacijos sklaida, kad atitinkama informacija darytų žalą ieškovo teisėms ir teisėtiems interesams.
38. 2021 m. balandžio 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-89-916/2021](#) 34 punkte kasacinis teismas nurodė, kad nagrinėjamoje byloje (pagal ieškovo A. Sh. ieškinį atsakovui M. F. dėl garbės ir orumo gynimo, neteisėto asmens atvaizdo naudojimo ir neturtinės žalos atlyginimo, paskleidus tikrovės neatitinkančią ieškovo garbę ir orumą žeminančią žinią, taip pat neteisėtai panaudojo ieškovo atvaizdą atsakovo socialinio tinklo „*duomenys neskelbtini*“ paskyroje, priteisimo – ieškovas šią kasacinio teismo nutartį vertina kaip turinčią prejudicinę reikšmę nagrinėjamoje byloje) konstatuota, jog ieškovas Lietuvoje turi reputaciją, kuri yra saugotina. Tokią išvadą suponuoja ieškovo gyvenimo Lietuvoje faktas, trukmė, turimas prieglobsčio statusas (Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2012 m. birželio 8 d. sprendimu suteikė ieškovui prieglobstį). Šios aplinkybės rodo, kad ieškovo buvimas Lietuvoje nėra atsitiktinis ar epizodinis, šioje šalyje ieškovas turi interesų. Vis dėlto byloje trūksta duomenų dėl to, ar jo reputacijai Lietuvoje galėjo būti padaryta žala, t. y. ar Lietuvoje buvo pakankama ginčo teiginių apie ieškovą sklaida, ar ji buvo tik nominali, teorinė.
39. Kaip tapo aišku iš atlikusio patikrinimo Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2021 m. balandžio 6 d. pateikto pranešimo ir kitų paaškinusių duomenų, ankstesnę bylą apeliacine tvarka nagrinėjusio Vilniaus apygardos teismo 2020 m. birželio 18 d. nutarties [Nr. e2S-941-232/2020](#) 15 punkte nustatyta aplinkybė dėl ieškovo gyvenamosios vietos Lietuvoje buvo netiksli, nes ieškovas Lietuvoje niekada negyveno. Kasaciniam teismui taip pat negalėjo būti žinomos bylos nagrinėjimo metu egzistavusios realios aplinkybės. Šios aplinkybės vėliau buvo nustatytos ir nurodytos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2021 m. gruodžio 29 d. nutartyje administracinėje byloje [Nr. eA-4040-415/2021](#), taip pat ir skundžiamos apeliacinės instancijos teismo nutarties 23–25 punktuose.
40. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad pripažintinos pagrįstomis apeliacinės instancijos teismo išvados, jog ieškovo ryšiai su Lietuva yra atsitiktiniai, epizodiniai, veikia orientuoti į teisės gyventi Europos Sąjungoje įgyjimą, nei realūs, todėl vien tik galimybės pasiekti tam tikrą informaciją internete iš Lietuvos Respublikos teritorijos buvimas savaime nereiškia žalos vietos Lietuvoje dėl ryšio tarp ieškovo ir Lietuvos Respublikos stokos ir atitinkamai ieškovo reputacijos Lietuvoje nebuvimo. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad teismų priimti procesiniai sprendimai, kiek tai susiję su ieškovo reputacija Lietuvoje, yra teisėti ir pagrįsti.
41. Dar vienas įrodinėjamas jurisdikcijos pagrindas, pagal kurį Lietuvos teismai potencialiai galėtų turėti jurisdikciją nagrinėti ieškovo A. Sh. ieškinį M. F., yra atsakovų daugetas. Patikslintame ieškinyje reikalavimai abiem atsakovams (M. F. ir I. T.) reiškiami bendrai, o I. T. nuo 2014 m. yra deklaravęs gyvenamąją vietą Lietuvoje. Ieškovo teigimu, kadangi Dvišalė sutartis neregamentuoja, kaip turėtų elgtis teismai tuo atveju, jeigu ieškinyje reikiama keliems atsakovams, iš kurių tik vienas turi gyvenamąją vietą Lietuvoje, turėtų būti taikomos [CPK 33 straipsnio](#) nuostatos, pagal kurias ieškovo pasirinkimu ieškinyje gali būti pareiškiamas pagal vieno iš atsakovų gyvenamąją vietą ar buveinę.
42. Pažymėtina, kad nors Dvišalėje sutartyje nėra normų dėl tarptautinės jurisdikcijos atsakovų daugeto atveju, toks jurisdikcijos pagrindas yra

suformuluotas teismų praktikoje ir yra siejamas su tuo, kad Lietuvos teismų jurisdikciją spręsti bylą, kurioje vieno atsakovo buvinė yra Lietuvoje, patvirtina tai, jog, viena vertus, tam tikrose bylose gali būti kompetentingi abiejų susitariančiųjų valstybių teismai, kita vertus, reikalavimo pagrįstumo klausimas gali būti išspręstas tik abiem atsakovams kartu dalyvaujant procese (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-431-1075/2018](#), 27 punktą). Šie kasacinio teismo išaiškinimai pateikti aiškinant iš esmės identišką teisinės pagalbos sutartį tarp Lietuvos ir Ukrainos.

43. Vis dėlto teisėjų kolegija konstatuoja, kad nagrinėjamoje byloje nėra teisinio pagrindo vadovautis minėtoje nutartyje išdėstytais išaiškinimais dėl tarptautinio teisingumo atsakovų daugeto atveju, kadangi šiose bylose susiklosčiusios procesinės aplinkybės ir reikalavimų esmė nėra tapatus. Nagrinėjamos bylos atvejų pareikštų reikalavimų esmė pati savaime rodo galimybę atskirai nagrinėti reikalavimus dėl M. F. ir I. T. atsakomybės. Tokią galimybę suponuoja faktas, kad pradinis ieškovo ieškinyje buvo pareikštas tik atsakovui I. T., ir tik pastarajam nurodžius, kad jis niekaip nėra susijęs su ginčo interneto svetainės administravimu, taip pat tai, jog įrodinėjamus veiksmus galbūt atliko atsakovas M. F., ieškovas pareiškė patikslintą ieškinį abiem atsakovams. Antra, įrodinėjamų veiksmų pobūdis nereikalauja abiejų atsakovų dalyvavimo darant pažeidimą – informaciją interneto svetainėje galėjo paskelbti tiek kiekvienas iš atsakovų atskirai, tiek jie abu kartu, tiek nė vienas iš jų. Atitinkamai nėra pagrindo laikyti, kad reikalavimai šiems atsakovams yra tiek susiję, kad juos būtina nagrinėti kartu.
44. Pažymėtina, kad ieškovo nurodyta [CPK 33 straipsnio](#) 1 dalis yra nacionalinė proceso teisės norma, bet ne Lietuvos Respublikos tarptautinės privatinės teisės norma, todėl ji nėra taikoma nagrinėjamai bylai, o vieno iš atsakovų – I. T. gyvenamoji vieta Lietuvoje nelemia Lietuvos teismų jurisdikcijos abiejų atsakovų atžvilgiu.
45. Nagrinėjamoje byloje būtina pažymėti, kad šios nutarties 36–37 punktuose nurodytoje kasacine tvarka nagrinėtoje byloje, skirtingai nei šioje byloje, nebuvo atsakovo, kurio gyvenamoji vieta būtų Lietuvoje. Todėl joje pateiktas Dvišalės sutarties 40 straipsnio 3 dalies nuostatos „kompetentingas teismas tos susitariančios šalies, kurios teritorijoje įvyko veiksmas ar kitokia aplinkybė, tapusi pagrindu reikalauti atlyginti žalą“ aiškinimas aktualus tik jau aptartai specialiajai jurisdikcijos taisyklei, pagrįstai žalos atsiradimo vieta. Dėl to nagrinėjamos bylos aplinkybių kontekste šis išaiškinimas aktualus tik sprendžiant jurisdikcijos klausimą atsakovo M. F., bet ne atsakovo I. T. atžvilgiu.
46. Sprendžiant jurisdikcijos klausimą atsakovo I. T. atžvilgiu, aktuali Dvišalės sutarties 21 straipsnio 1 dalies nuostata, kuri yra bendroji jurisdikcijos taisyklė, taikoma visoms į šio teisės akto materialiąją taikymo sritį patenkančioms civilinėms ir šeimos byloms. Šios normos taikymui nėra reikalingos jokios papildomos sąlygos, susijusios su ieškovo reputacijos Lietuvoje buvimu, žalos padarymu ar atsiradimu Lietuvos Respublikos teritorijoje. Jeigu byloje būtų nustatyta, kad atsakovas I. T. gyvena Lietuvoje, tuomet pripažintina, kad šios valstybės teismai turi jurisdikciją jo atžvilgiu pagal minėtą Dvišalės sutarties nuostatą, nurodantią, kad kiekvienos susitariančiosios šalies teismai kompetentingi nagrinėti civilines ir šeimos bylas, jeigu atsakovas turi jos teritorijoje gyvenamąją vietą ir jei ši sutartis nenustato kitaip.
47. Kita vertus, bylą nagrinėję teismai paliko nenagrinėtus (ir) šiam atsakovui pareikštus reikalavimus, remdamiesi atsakovo I. T. procesiniuose dokumentuose nurodytais teiginiais, kad jis niekada nekūrė, neadministravo, neturėjo ir iki šiol neturi jokios prieigos prie interneto svetainės [www.duomenys neskeltini.org](#), nes ši svetainė, įskaitant joje skelbiamą informaciją, yra kuriojama kitų asmenų, kurių šis atsakovas nekontroliuoja, t. y. iš esmės remdamiesi aplinkybėmis, reikšmingomis ginčui iš esmės išnagrinėti, o ne jurisdikcijos klausimui nagrinėjamoje byloje išspręsti, tuo tarpu faktinės aplinkybės, reikšmingos atsakovui I. T. pareikštų reikalavimų jurisdikcijos klausimui šioje byloje išspręsti (susijusios su šio atsakovo nuolatine gyvenamąja vieta), bylą nagrinėjusių teismų tinkamai nebuvo nustatytos. Pažymėtina, kad tarptautinės teisės taisyklės teismui yra privalomos (jurisdikciją turinčiam teismui jos nepagrįstai atsisakius, asmuo apskritai gali likti be teismo), nustatęs atitinkamo pagrindo prisiimti jurisdikciją egzistavimą, teismas negali šios jurisdikcijos atsisakyti kitaip, nei tai nurodo ją įtvirtinantis teisės aktas.
48. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad teismai tinkamai išsiaiškino, ar ieškovo reputacijai Lietuvoje galėjo būti padaryta žala (ar Lietuvoje buvo pasiekta pakankama informacijos sklaida), todėl pagrįstai nusprendė, jog Lietuvos teismai neturi jurisdikcijos nagrinėti ieškimo, pateikto atsakovo M. F. atžvilgiu, tačiau nenustatė bylai reikšmingų aplinkybių, susijusių su kito atsakovo – I. T. gyvenamąja vieta, todėl klausimą dėl jurisdikcijos šio asmens atžvilgiu išsprendė netinkamai. Atsižvelgiant į tai, apeliacinės instancijos teismo nutarties ir pirmosios instancijos teismo nutarties dalis, kuria ieškinyje atsakovui I. T. paliktas nenagrinėtas, naikintina, ir ši bylos dalis perduotina nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, kadangi nurodytas esminis proceso teisės normų pažeidimas negali būti pašalintas apeliacinės instancijos teisme ([CPK 360 straipsnis](#)).

Dėl atsakovo prašymų skirti ieškovui baudą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis ir atsisakyti ginti ieškovo teises dėl piktnaudžiavimo

49. Atsakovas M. F. atsiliepime į ieškovo kasacinį skundą prašo skirti ieškovui iki 5000 Eur baudą už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis klaidinant teismą dėl gyvenamosios vietos, pusę šios baudos priteisti atsakovui kaip kompensaciją.
50. [CPK 95 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad dalyvaujantis byloje asmuo, kuris nesąžiningai pareiškė nepagrįstą ieškinį (apeliacinį ar kasacinį skundą, prašymą atnaujinti procesą, pateikė kitą procesinį dokumentą) arba sąmoningai veikė prieš teisingą ir greitą bylos išnagrinėjimą ir išsprendimą, gali būti teismo įpareigotas atlyginti kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui šio patirtus nuostolius. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad teismas, nustatęs šio straipsnio 1 dalyje nurodytus piktnaudžiavimo atvejus, gali paskirti dalyvaujančiam byloje asmeniui iki 5000 Eur baudą, iki 50 procentų iš šios baudos gali būti skiriama kitam dalyvaujančiam byloje asmeniui.
51. Kasacinio teismo išaiškinta, kad piktnaudžiavimas procesinėmis teisėmis yra teisės pažeidimas, t. y. civilinio proceso teisės tiesiogiai draudžiamas elgesys, už kurį nustatyta galimybė taikyti teisinę atsakomybę, įtvirtintą [CPK 95](#) straipsnyje. Ne kiekvienas pareigos sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis nesilaikymo atvejis savaime reiškia teisės pažeidimą, galintį sukelti teisinės atsakomybės priemonių, nustatytų [CPK 95](#) straipsnyje, taikymą, t. y. ne kiekvienu atveju pareigos sąžiningai naudotis procesinėmis teisėmis nepaisymas laikytinas teisės pažeidimu, bet tam tikrais atvejais gali būti įvertintas kaip netinkamas subjektinės teisės įgyvendinimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-404-969/2017](#), 63 punktą ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika). Pagal formuojamą kasacinio teismo praktiką įstatyme nustatytos teisės įgyvendinimas gali būti laikomas piktnaudžiavimu tik išimtiniais atvejais, kai tokia teise akivaizdžiai naudojasi ne pagal jos paskirtį (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. vasario 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-3-695/2017](#), 65 punktą ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
52. Teisėjų kolegija pažymi, kad analogiškas atsakovo M. F. prašymas dėl piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis galimai klaidinant teismus dėl jo gyvenamosios vietos buvo įvertintas apeliacinės instancijos teismo kaip nesudarantis pagrindo taikyti piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis instituto, nes šiuo atveju iš esmės išsiskyrė šalių byloje esančių aplinkybių vertinimas, o tai savaime neįrodo akivaizdaus ieškovo piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis. Atsižvelgiant į tai, atsakovo M. F. prašymas netenkinamas ir ieškovui netaikytinos piktnaudžiavimo procesinėmis teisėmis pasekmės, nustatytos [CPK 95 straipsnio](#) 2 dalyje.
53. Atsakovas M. F. taip pat pateikė byloje prašymą, kuriuo prašo atsisakyti ginti ieškovo teises dėl piktnaudžiavimo. Kadangi šis atsakovo prašymas grindžiamas naujomis aplinkybėmis, kurios nebuvo nurodinėjamos pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose, o kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių ([CPK 353 straipsnio](#) 1 dalis) ir naujų faktinių aplinkybių nenustatinėja, teisėjų kolegija konstatuoja, kad šiuo atveju egzistuoja pagrindas atsisakyti priimti šį atsakovą prašymą ir grąžinti jį padavusiam

asmeniui.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

54. Kasaciniame teisme pažyma apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, nebuvo rengiama.
55. Ieškovas kasaciniam teismui pateikė prašymą priteisti jam 2707,52 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų nagrinėjant bylą kasaciniame teisme, atlyginimą.
56. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Pagal [CPK 98 straipsnio](#) 1, 2 dalis šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas.
57. Kasaciniam teismui nusprendus, kad teismų procesinių sprendimų dalis, kuria ieškinys atsakovui I. T. paliktas nenagrinėtas, naikintina ir ši bylos dalis grąžintina pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo, kartu naikintina ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. liepos 30 d. papildomos nutarties dalis, kuria priteista iš ieškovo A. Sh. atsakovo I. T. naudai 1450 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo, o bylinėjimosi išlaidų, taip pat ir nurodytų šios nutarties 55 punkte, atlyginimo klausimas paliktinas spręsti pirmosios instancijos teismui ([CPK](#) 93, 96 straipsniai).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio procesokodekso 360 ir 362 straipsniais,

n u t a r i a :

Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutarties dalį, kuria palikta nepakeista Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. liepos 29 d. nutarties dalis, kuria ieškovo A. Sh. ieškinys atsakovui M. F. paliktas nenagrinėtas, palikti nepakeistą.

Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutarties dalį, kuria palikta nepakeista Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. liepos 29 d. nutarties dalis, kuria ieškovo A. Sh. ieškinys atsakovui I. T. paliktas nenagrinėtas, panaikinti. Šią Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. liepos 29 d. nutarties dalį panaikinti ir bylos dalį pagal ieškovo A. Sh. ieškinį atsakovui I. T. perduoti pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo.

Kitas Vilniaus apygardos teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutarties dalis palikti nepakeistas.

Panaikinti Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. liepos 30 d. papildomos nutarties dalį, kuria priteista iš ieškovo A. Sh. atsakovo I. T. naudai 1450 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.

Kitas Vilniaus miesto apylinkės teismo 2021 m. liepos 30 d. papildomos nutarties dalis palikti nepakeistas.

Netenkinti atsakovo M. F. prašymo dėl baudos skyrimo ieškovui už piktnaudžiavimą procesinėmis teisėmis.

Atsisakyti priimti atsakovo M. F. prašymą dėl atsisakymo ginti ieškovo teises ir grąžinti jį pateikusiam asmeniui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos Danguolė Bublienė

Gražina Davidonienė

Sigita Rudėnaitė